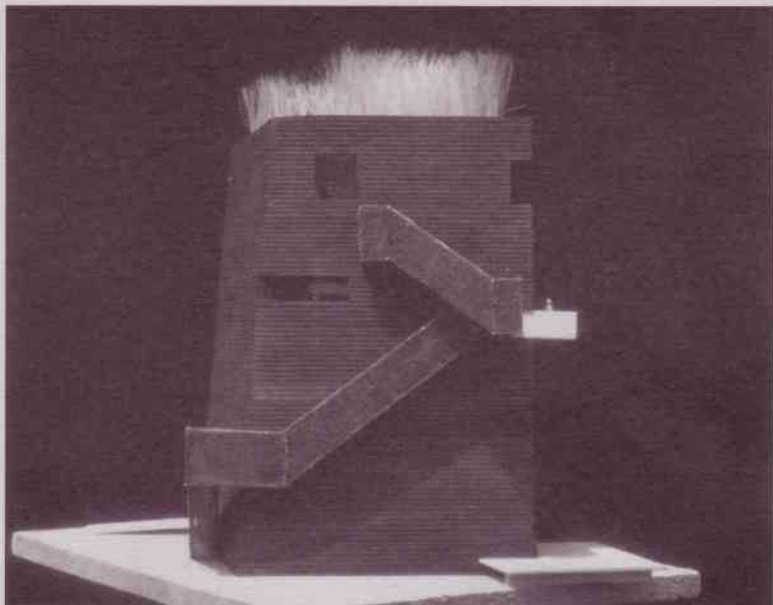

Knut Hamsun

Nr. 3 / 2004

Hamsun-nytt

Utstilling på dataskjerm:

Om det planlagte Hamsun-Senteret etter Steven Holls tegning: side 7

*"Om han hadde hørt om den elektriske salmebok som
Happolati hadde oppfunnet?*

Hvad elek.?

*Med elektriske bokstaver som kunne lyse i mørke!"
(Knut Hamsun, Sult)*

Redaksjonen har ordet

Fra september 2004 er det blitt litt omorganisering for Hamsun-Nytt: Mens Knut Hamsun videregående skoles kompetansesenter på Hamarøy fortsatt er ansvarlig for utgivelsen, har bladet fått ny redaksjon etter at Kathrine Fosshoi sluttet ved skolen. Vi takker Kathrine på vegne av Hamsun-Selskapets styre og medlemmer for jobben hun har gjort. På grunn av forandrede rammebetingelser er vi nødt til å skjære ned i utgiftene til lay-out. Vi forutsetter imidlertid at det er innholdet som har størst betydning for medlemmene. Vi inviterer dessuten alle til innspill og livlig debatt om Hamsun og ønsker gjestskribenter velkommen.

Knut Hamsun har vært høyst tilstedeværende i det siste. For det planlagte Hamsunsenteret ble det lagt frem et nytt høyteknologisk konsept, og prosjektleder Alf Einar Øien kunne samtidig med den presentere et passende Hamsun-sitat, som vi har valgt å gjengi på forsiden. I Oslo hadde Victoria premiere den 08.09.04. I Grimstad var det urpremiere den 07.09.04 på Ingar Sletten Kolloens stykke om ekteparet Hamsun "Jeg kunne gråte blod". Programheftet til Kolloens skuespill inneholder en tekst som mange synes er et forsøk på å renvaske Hamsun, det skaper debatt. Og mens vi fremdeles venter på fortsettelsen av Ingar Sletten Kolloens biografi Sværmeren, kommer allerede en helt annen "nyskappende" biografi om Hamsun, denne gang av Jørgen Haugen.

Også 52 år etter hans død er Hamsun i våre tanker og skaper inspirasjon, glede, debatt, bekymring og sinne. *"Hva er det ved denne småkarsgutten som skrev seg frem til verdensberømmelse og påvirket flere generasjoner europeiske og amerikanske forfattere, som griper oss så sterkt følelsesmessig? (...) Vi blir aldri ferdig med hans diktning. Vi får aldri et godt svar på hvorfor nasjonalhelten ble en nasjonal forræder,"* formulerer *Fædrelandsvennen* fenomenet (11.09.04), og svarer på spørsmålet om Hamsun rent juridisk ikke burde ha vært dømt: *"Hamsun er ikke juss. Hamsun er følelser."*

Hamsun-Nytt-redaksjonsteamet
Knut Hamsun videregående skoles kompetanseformidling
v/Elke Kriehn
Boks 83, 8298 Hamarøy,
e-post: ek@hamsun.vgs.no

**Medlemmene bes å melde fra om adresseforandringer.
Vi får mange eksemplarer av Hamsun-Nytt sendt tilbake i posten.**

TEATER

"Victoria": Oslo Nye Teaters sceneversjon av Knut Hamsuns roman Victoria står på programmet til og med 30. oktober 2004. Det er Svein Sturla Hungnes som er ansvarlig både for dramatisering og regi. Herborg Kråkevik har rollen som Victoria, Henrik Mestad spiller Johannes. Kritikkene etter premieren den 8. september var ikke strålende: "Svulstig", sier *Klassekampen* (10.09.04) og mener at forestillingen er for statisk og for knapp og at Hamsuns verk dessuten ble gjort til kitsch; man kunne også hatt mer fokus på den aktuelle dimensjonen i stykket, for eksempel skammen over å være fattig. *Aftenposten Morgen* (10.09.04) synes at forestillingen ikke er "uten feil og mangler, men den er vakkert utformet og har flere fine scenebilder". Menneskene på scenen blir ifølge *Aftenposten Morgen* ikke mer enn skisser. Og "det bikker over i melodrama når gjennomgangsfiguren i Unni Evjens hvitkledd skikkelse skrider over scenen og messer om blomster om blod". *Dagsavisen* (10.09.04) oppsummerer: "Victoria er blitt en flat og banal kjærlighetshistorie", mens *Dagbladet* (09.09.04) mener stykket kom med "blomster uten blod". Billetter fra kr. 230,-, bestillingstelefon: 22 34 86 80 eller 815 33 133

"Jeg kunne gråte blod": Hamsunbiograf Ingar Sletten Kolloen har skrevet et helt nytt stykke om Knut og Marie Hamsun for Riksteatret. Ellen Horn og Ola B. Johannessen spiller i høst ekteparet som endte sitt liv som en av landets mest forhatte familier. Regi: Bentein Baardson. Stykket utspiller seg i soverommene der de to levde sitt siste år sammen bak vekselvis åpen og låst dør. Kolloen håper at teaterstykket kan gi et nytt bilde av ekteparet Hamsun. Ola Veigaard, styremedlem i Hamsun-Selskapet skrev til Hamsun-Nytt: "Riksteatrets urpremiere tirsdag 6. september i Grimstad ble en sterk opplevelse. 'Jeg kunne gråte blod' gir et gripende bilde av to egenrådige og bitre mennesker." Forestillinger i oktober: ALTA 9.okt. LAKSELV 10.okt. TROMSØ 11.okt. FINNSNES 13.okt. HARSTAD 14.okt. NARVIK 15.okt. BODØ 18.okt. MO I RANA 19.okt. MOSJØEN 20.okt. KOLVEREID 21.okt. NAMSOS 22.okt. STEINKJER 23.okt. VERDAL 25.okt. STJØRDAL 26.okt. RØROS 27.okt. MELHUS 28.okt. RISØR 31.okt. KRISTIANSAND 1.nov. LYNGDAL 3.nov. EGRSUND 4.nov. SANDNES 6.nov. KVINESDAL 7.nov. LILLEHAMMER 14.nov. OTTA 15.nov. RAUFOSS 16.nov. RENA 17.nov. ELVERUM 18.nov. KONGSVINGER 19.nov. ASKIM 21.nov. HORTEN 22.nov. NØTTERØY 23.nov. SANDEFJORD 24.nov. LARVIK 25.nov.

FILM

"Sult"- film på DVD: Hvem husker ikke Per Oscarsson i filmen "Sult"? Man kan neppe lese boken uten å se Per Oscarsson for seg. Nå er tiden kommet til å se eller gjense

Side 3

fortsettelsen. – I et intervju med *Aftenposten Morgen* sier Sletten Kolloen: ”Hamsun skulle vært straffedømt. Ikke idiotstemplet.”

Ros for Kolloen: Dag Solstad påpekte i den pågående biografidebatten, at biografien er en litterær sjanger og trenger et gjennomtenkt fortellergrep. Han roser Kolloens Hamsunbiografi nettopp fordi fortellergrepet er så bra: ”Det er i Kolloens skrivepraksis, i hans Hamsun-fortelling, at svaret på om hvorvidt det trengs en ny Hamsun-biografi blir gitt, og svaret er da ja.” (*Klassekampen* 14.09.04)

Kolloen kutter ned: De to bindene av Ingar Sletten Kolloens Hamsun-biografi med tilsamen 1000 sider skal nå kuttes ned til en kortversjon på bare 350 sider, beregnet for det internasjonale markedet. Den nye utgaven skal lanseres på en internasjonal bokmesse i London i mai.

Gerd Høst om Ellinor: I den nye boken ”Så mange slags kjærlighet” om livet til Hamsuns datter Ellinor skriver forfatter og tyskprofessor Gerd Høst (89) at Ellinor ble lobotomert bare 36 år gammel. Ifølge Høst ble inngrepet gjort fordi Ellinor led av depresjoner, bulimi og alkoholproblemer. Forfatteren var venninne med Hamsuns datter i Berlin på 1930-tallet. Ellinor ble sendt på klosteskole bare 13 år gammel, og det anser Høst som årsak til hennes depresjoner. Ingar Sletten Kolloen mener derimot at ”det blir en kvasipsykologi å trekke sånne slutninger. Det å forklare en nervesykdom med at hun hadde problemer hjemme er for enkelt.” Selv har Kolloen valgt å utelate opplysningene. ”Dette tilhører privatlivets fred,” mener han. (*Dagbladet* 04.09.04; *Fædrelandsvennen* 04.09.04)

Enda en biografi: Aschehoug melder at ”en ny Hamsun-biografi skal lanseres i høst. Jørgen Haugan har ifølge forlaget skrevet en nyskapende biografi om Hamsun – en biografi som også forteller historien om hvordan diktere er blitt til guder i Norge, og om guden som sviktet.” (*Fædrelandsvennen*, 11.09.04)

Hamsun-Selskapet jobber på skriftseriens bok nr. 20: Tradisjonen tro planlegges bokutgivelsen av Hamsundagenes foredrag utsendt til Hamsun-Selskapets medlemmer (og de øvrige deltakerne på årets litteraturseminar) i slutten av november/begynnelsen av desember. Even Arntzen ved universitetet i Tromsø er allerede godt i gang med oppgaven: ”De fleste av foredragene må bearbeides noe før de kan utgis i bokform. Dette tar litt tid i og med at jeg må konferere med hver enkelt foredragsholder. Men alt er i rute, boka går etter alle solemerker i trykken om en måneds tid, og da bør den være nådd fram til folk i god tid før jul,” sier Arntzen.

Den tyske feministiske litteraturforskeren Stefanie Schnurbein har forsket på skandinaviske romaner fra 1890 til 1995 og skrevet en bok med tittel "Mannlighetskriser" om resultatene. Ifølge Dagbladet (14.07.2004) blir "Pan" for henne en roman med homofilt tema. Hamsun iscenesetter Løytnant Glahns død som en homoerotisk akt, forkledd som rivalisering om en kvinne. Det kalles begjæringstriangelet – når en mann begjærer en kvinne fordi hun elskes av en annen mann. Kvinnen er, som man forstår en uvesentlig biperson i denne sammenhengen. *Dagbladet*: "Å være mann er ikke lett, det vet alle som har lest en roman. Å lese den feministiske professor Schnurbein er heller ikke helt enkelt."

UTSTILLING/ARRANGEMENT

Borgny Svalastog og Morten Krogvold i Bergen: Hamsundagenes hovedutstiller i 2004, Borgny Svalastog viser Hamsun-utstillingen nå på Galleri Langegården i Straumeveien i Bergen (13. 09.-03.10). Bilder fra Hamsun-prosjektet ble også utstilt på Oslo Nye Teater i forbindelse med "Victoria"-oppsetningen, der Herborg Kråkevik spiller Victoria. Svalstog var invitert gjest på premieren og likte forestillingen. "Etterklangen var Kjærligheten," sier hun. (*Bergens Tidende*, 11.09.) Også Morten Krogvolds utstilling "Kvinner CARE" som kunne ses på Hamarøy Galleri under Hamsun-dagene, var i Bergen (10.-26 sept.).

Storsatsing på Hamsun: I alt 2383 personer trakk et Hamsun-arrangement til Modum kulturhus i Drammen høst 2004: Utstilling, foredrag, film, teater og egen temautstilling om Hamsun på biblioteket - alt fordelt på 20 dager - ga oppslutning som gikk til topps. Det var smekkkfullt i kulturhuset under Riksteaterets forestilling «Jeg kunne gråte blod». Tidligere kulturminister og teaterdirektør Ellen Horn viste sitt fremragende skuespillertalent i rollen som Marie Hamsun. En absolutt autoritet på scenen som har gjestet Modum før, var Ola B. Johannessen som Knut Hamsun. Mellom 40 og 50 personer så filmen «Sult» i svart/hvitt fra 1966 under Hamsunarrangementet på Modum Kulturhus i september. Filmen regnes som en av de beste filmatiseringer av Hamsuns verker. Det var også utstilling produsert av Norsk Filminstitutt. Utstillingen viste alle filmatiseringer av Hamsuns bøker og dokumentarfilmer fra 1921 fram til i dag, alt fra stumfilmer, sort/hvitt, dokumentarer og fargefilmer.

DEBATT

Dissident Knut Hamsun: Aftenpostens Natasza P. Sandbu setter fingeren på Hans Fredrik Dahls språkbruk i programheftet til teaterstykket Jeg kunne gråte blod og utløser

dermed debatt. Dahl skrev bl.a. at "Familien Hamsun var dissidenter. De gikk på tvers av flertallet, holdt med Tyskland og sto på sitt." Også historikeren Rolf Hobson mener i *Dag og Tid* (11/09/04) at Hans Fredrik Dahl prøver å hvitvaske Hamsun. Hobson: "Denne artikkelen er heilt klart en apologi (...). Bruken av ordet dissident om Hamsun-familien er heilt absurd. Det er vrøvl." Etter ordbokdefinisjonen er dissident "en person som står i opposisjon til regimet". Dahl: "Eg nyttar dissident om folk som har avvikande meiningar, som er annerleistenkjande." Ingar Sletten Kolloen reagerer på Dahls bruk av ordet dissident, men tror at det skyldes plassmangel at han ikke kunne skrive mer nyansert. *Aftenposten Morgen* kommenterer: "At Dahl på sin studentikose måte ikke beregner sitt publikum, er ikke noe nytt."

Hamsungalleriet: I vår fjernet Karl Erik Harr sine Hamsunillustrasjoner ut av Hamsungalleriet på Tranøy hvor de hadde vært i tolv år. I Juni 2004 krevde Karl Erik Harr enerett til logoen og navnet på Hamsungalleriet, for bruk på Kjerringøy. Det sa eieren til Hamsungalleriet på Tranøy, Stein Thorbergsen, nei til. Etter en ordrik debatt, som Anne Grenersen fra *Avisa Nordland* betegnet som "dette tiårets mest underholdende kulturkrangel her på berget" grep Leif Hamsun inn: Tranøy skulle beholde navnet. Harr åpnet den 3. juli "Karl Erik Harrs Hamsungalleri" på Kjerringøy. Thorbergsen tok imot Olavsrosa den 8. juli for Hamsungalleriet på Tranøy for å være et "tiltalende reisemål i et særpreget kulturlandskap." Avgjørelsen om å tildele oss Olavsrosa ble tatt før navnestriden oppsto," sa Thorbergsen, men gledet seg litt ekstra uansett.

Byste av Karl Erik Harr: Ingvald Amundsen fra Kjerringøy mener i et leserinnlegg i *Avisa Nordland* (19.08.04) at det er lite grunn til å beholde den bysten av Hamsun som står på Kjerringøy i dag. Hamsun kom bare en gang og da for å låne penger av Zahl, skriver han. Kjerringøy selv er ikke nevnt i Hamsuns verker, selv om mye på Hamsuns Sirilund minner om det gamle handelsstedet på Kjerringøy. Han mener det er Karl Erik Harr, mannen som noen ganger går og vasker Hamsuns byste ren for fugleskitt, som har gjort mest for Kjerringøy og ikke mannen som bysten forestiller. Derfor skulle det bli reist en byste av Karl Erik Harr.

BYGG

Nytt navn og konsept for Hamsun-Senteret på Presteid: Lederen av Hamsunsenteret AS, Alf Einar Øien, som skal sørge for en snarlig byggestart på Hamsunsenteret, sier at den fra nå av skal kalles "Knut Hamsun Nasjonale Opplevelsesmuseum". Navnet gjenspeiler et nytt konsept for hva bygget skal inneholde. Det arbeides mye med et utvalg av digital informasjon på skjerm, slik at besøkeren får en aktiv rolle i avgjørelsen om hva han egentlig vil erfare om Hamsun under besøket. Besøkende skal også kunne velge

Side 7

mellom forskjellige språk på skjermene. Det blir et gjennomdigitalisert opplegg av en helt annen type enn vi har i noen norsk museum fra før. Konseptet ble rost av flere lokalpolitikere på Hamarøy fordi det synes å medføre realistiske og overkommelige driftskostnader. Ifølge *Harstad Tidende* (02.08.04) blir det byggstart på Steven Holls "fem etasjer høye og silolignende bygning" i 2005 og ferdigstilling i 2006, men faktisk venter nok foreløpig alle på den politiske behandlingen som skal finne sted i Nordland fylkeskommune. "Alle parter som har vurdert det nye konseptet er enige i at dette er veien å gå," sier Alf Einar Øien.

Planene til Ibsen-Hamsun-Senteret i Grimstad blir det foreløpig ikke noe av, skriver *Fædrelandsvennen* den 26.06.04. Kommunestyret vedtok i juni at hele prosjektet skal nullstilles, og dermed er 1 million prosjektpenger kastet bort ifølge *Agderposten*. Det var i 2003 at det forrige kommunestyret vedtok at bygget skulle plasseres på rutebilstasjonen, og en arkitektkonkurranse hadde et bygg av glass og betong som resultat. Grimstads kultursjef til kommunestyrets vedtak: "Dette var fælt."

Penger for barndomshjemmet i Hamsund: Salten Museum har søkt Hamarøy kommune om 150.000 kroner til videreføring av restaureringsarbeidene på Knut Hamsuns barndomshjem i Hamarøy. Nordland fylkeskommune har støttet arbeidene med 230.000 kroner. Søknaden vil bli behandlet ved saldering av 2004-budsjettet, eventuelt budsjettet for 2005.

Kulturbygg for seks milliarder kroner: I tillegg til Bjørvika-operaen er i alt 31 kulturbygg eller tilbygg i gang eller under planlegging. Det planlagte Hamsun-Senteret på Hamarøy er et av dem. Norge får de nærmeste årene nye kulturbygg for i alt 6 milliarder kroner. Tallene viser troen som mange kommuner har på kultur som vekstnæring. (*Aftenposten Morgen*, 14.09.04).

HAMSUN-DAGENE 2004 PÅ HAMARØY

Kjære Hamsunvenner –

takk for sist til mange av dere. Når høstmørket senker seg over Hamsuns Rike tenker jeg tilbake på hektiske augustdager. Hovedkomiteen for årets Hamsun-dager er vel fornøyd med "festivalen i æventyrlandet". Dog er det slik at en festival over 10 dager og med ca. 60 forskjellige arrangement ikke kan forvente suksess med alt. Faglig og kvalitetsmessig er vi imidlertid stolte over bredde og innhold i programmet. Vår tanke om å legge store musikalske høydepunkter i spektakulære omgivelser, på forskjellige steder i Hamarøy, gav ikke den respons vi hadde håpet. Derimot gav de mindre mer intime arrangementer bedre oppslutning enn forventet. Dette er forøvrig en trend som andre arrangører også har

merket seg. Vi har fått meget gode tilbakemeldinger på årets litteraturseminar, kunstutstillinger, forsoningskonferansen, kino-låven, forfattermøtet m.v. I ettertid ser vi også at mengden av arrangementer har nådd ett øvre tak. I skrivende stund er ikke festivalregnskapet ferdig, men vi kommer nok ikke unna et underskudd. Forøvrig tar vi gjerne i mot ris eller ros - og gode tips for neste arrangement.

Hilsen, Asbjørn E. Hopland

Hamsun-Selskapets stipend ble under Hamsundagene på Hamarøy i år tildelt Kirsten Hedvig Rasmussen som har bygd opp en privat og veldig kunnskapsrik hjemmeside om Hamsun, med informasjon på dansk/norsk, tysk og engelsk. Nettadressen er <http://sites.inka.de/sahl/hamsun>. Rasmussen er dansk, men bor i Karlsruhe i Tyskland. Hun er en lidenskapelig Hamsun-elsker og ble veldig overrasket da hun fikk prisen. "Jeg er både dybt rørt og taknemmelig over denne store anerkendelse. Hamsun-Selskapets formål er jo at udbrede kendskabet til og skabe interesse for Knut Hamsuns liv og digtning. Dette bidrager jeg med glæde til og agter at blive ved med at grave i tyske og danske arkiver, at besvare henvendelser fra universitetsstuderende fra det meste af verden og støtte skoleelever i at det er rigtigt at beskæftige sig med Hamsun. Dette samt samværet med andre Hamsun entusiaster giver jo netop min verden liv og glæde." Hedvigs e-post-adresse er Hedvig.rasmussen@inka.de.

Internasjonaliseringsproblemer: Under tittelen "Totalbom" skrev *Dag og Tid* den 14. August 2004 om Hamsundagene: "Det litterære seminaret inneheld sju foredrag og dei fleste var gode. Men blant foredragshaldarane var det også to utanlandske forfattarar; ein franskmann og ein portugisar. Dei hadde problem med å nå fram til publikum. Den portugisiske poeten og Hamsun-kjennaren Gil de Carvalho var totalbom. Nesten ingen fekk med seg det han snakka om. Både språk og innhald gjorde det svært vanskeleg å følgja med. Difor bør Hamsun-Selskapet vurdere det lenge og vel før dei inviterer utanlandske Hamsun-spesialister til Hamarøy."

(Redaksjonen mener: Det er sant at Carvalho ikke var lett å forstå, spesielt hvis man ikke hadde god kunnskap om den portugisiske litteraturen. Engelsk med portugisisk aksent var de fleste heller ikke vant til. Det ser ut til at foredraget kunne ha profittert mye av litt moderne didaktikk, hvor publikum får presentert tankestrukturen på transparent for å kunne følge med, og hvor det legges vekt på forskjell mellom et foredrag og en boktekst. Foredrag stiller som høretekster spesielle krav til formulering og overskuelighet. Prosjektør sto til rådighet under seminaret, men det var åpenbart ikke lett for foredragsholderne å åpne seg for nye metoder og bryte med akademisk tradisjon. Dette kan og må Carvalho klandres for, og kanskje må seminarledelsen vurdere, om det trengs klarere instruksjoner spesielt til utenlandske gjester for å kompensere for mulige kommunikasjonsbarrierer. Men alt dette sier ikke noe om innholdet til Carvalhos